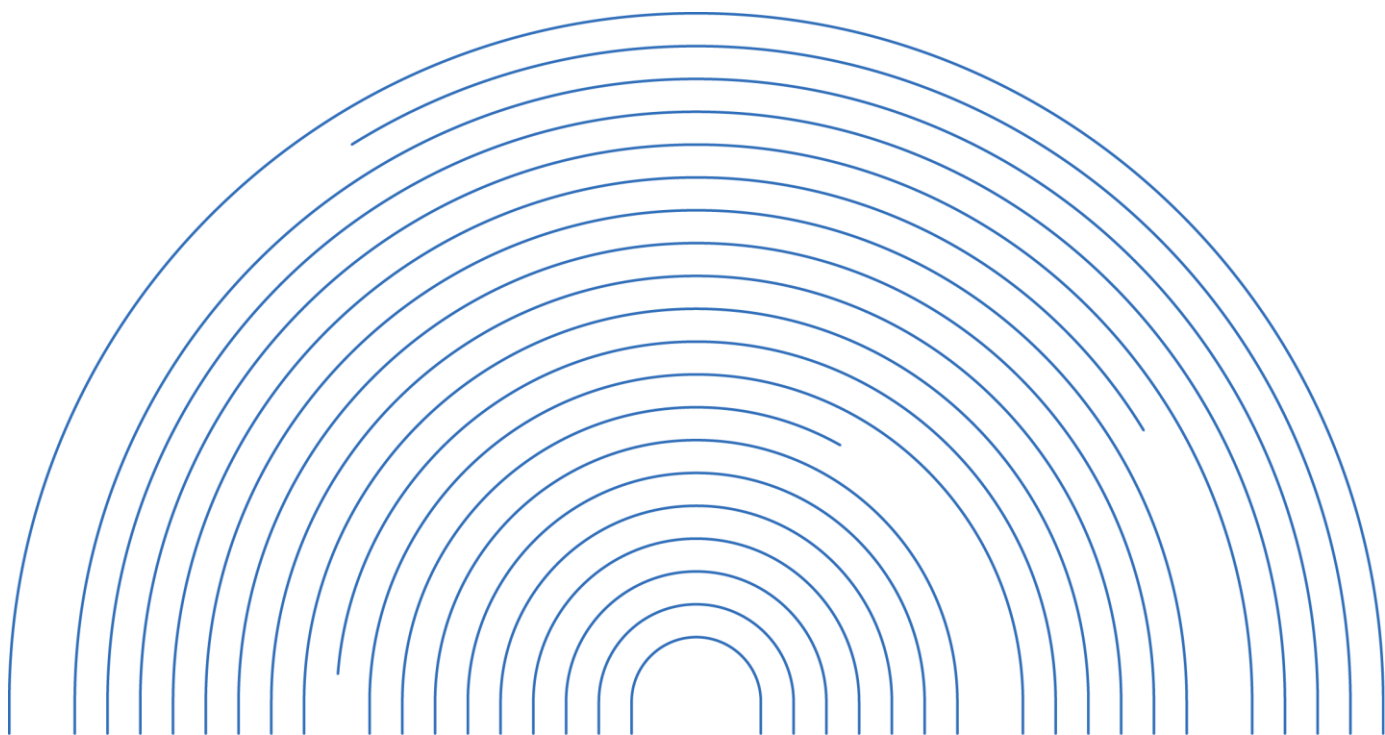

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Nelegální migrace v České republice v roce 2023

Miroslav Scheinost

Praha 2024

Ediční řada Kontexty

Autor
PhDr. Miroslav Scheinost

Na text se vztahují pravidla licence CC BY-NC-ND 4.0

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2024

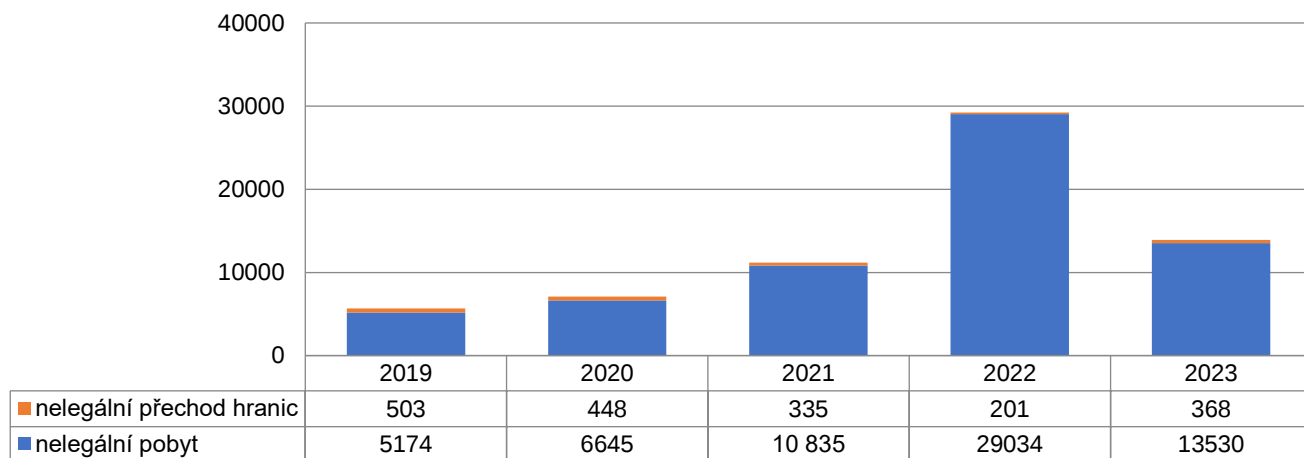
www.iksp.cz

Česká veřejnost považuje dlouhodobě cizince za rizikový faktor ve vztahu ke kriminalitě (v roce 2023 souhlasilo podle zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění 52 % respondentů s názorem, že cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality¹). K tomu se samozřejmě fenomén nelegální migrace, a tedy možného nelegálního přílivu cizinců, těsně váže. Rozsáhlá migrace včetně nelegální migrace je přitom celosvětovým jevem, který se nevyhýbá ani České republice².

Jak tedy nelegální migrace zjištěná v České republice z pohledu posledních pěti let vypadá?

V roce 2022 bylo podle údajů Cizinecké policie ČR zjištěno při nelegální migraci na území ČR celkem 29 235 osob (viz Graf 1), což bylo nejvíce od vstupu ČR do schengenského prostoru. Jednalo se o mimořádně strmý nárůst a více než dvojnásobné navýšení. V roce 2021 bylo takto zjištěno celkem 11 170 osob, což už i tak znamenalo nárůst ve srovnání s rokem 2020 (o 4 077 osob, tj. v meziročním srovnání o +57,5 %). Rok 2023 ale naopak přinesl výrazný pokles, a to na celkem 13 898 osob. Přesto to znamená druhý nejvyšší počet zjištěných nelegálních migrantů za uplynulé pětileté období.

Graf 1: Počty nelegálních migrantů v letech 2019 až 2023

Pramen: Zpráva Ředitelství služby cizinecké policie o nelegální migraci na území České republiky v roce 2023

¹ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5632/f9/ov230502b.pdf

² Viz např. United Nations Office on Drugs and Crime, Globální studie o pašování migrantů. IKSP 2020; <https://www.iksp.cz/globalni-studie-o-pasovani-migrantu-2018>

Naprostá většina nelegálních migrantů zjištěných v ČR je odhalována při nelegálním pobytu – v průběhu posledních let to bylo vždy 97 %³. Jen malý počet migrantů je odhalován při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici ČR⁴.

Podle poznatků Cizinecké policie ČR u nelegální migrace zjištěné v ČR obvykle dominuje tranzitní nelegální migrace, tj. migrace, kdy se migranti snaží přes území ČR přejít do jiných, pro ně cílových států. V roce 2022 počty osob zjištěných při tranzitní nelegální migraci přes území ČR překročily hranici dvaceti tisíc osob (21 852 osob) a tvořily v témže roce 74,7 % podíl z celkového počtu nelegální migrace. Více než 50% meziroční pokles (-15 337 osob) v roce 2023, viz Tabulka 1 níže, byl vyvolán právě menším počtem osob zjištěných při tranzitní nelegální migraci. Ta ale i tak (a přes dočasně znovuzavedenou ochranu vnitřních hranic se Slovenskem) dosáhla ročního počtu 4 742 osob a 34,1% podílu z celkového počtu nelegálních migrantů.

Tabulka 1: Počty a podíl nelegálních migrantů z nejčastějších zdrojových zemí zjištěných v ČR v roce 2022 a 2023

Rok	2022	%	2023	%	Meziroční změna %	Meziroční změna abs.
Počet celkem	29 235	100,0	13 898	100,0	-52,5	-15 337
Sýrie	20 981	71,8	4 225	30,4	-79,9	-16 756
Ukrajina	2 850	9,7	3 480	25,0	22,1	630
Moldavsko	1 010	3,5	1 676	12,1	65,9	666
Turecko	772	2,6	838	6,0	8,5	66
Gruzie	413	1,4	534	3,8	29,3	121
Uzbekistán	310	1,1	515	3,7	66,1	205
Vietnam	391	1,3	405	2,9	3,6	14
Rusko	267	0,9	267	1,9	0,0	0
Kazachstán	76	0,3	199	1,4	161,8	123
Indie	124	0,4	110	0,8	-11,3	-14

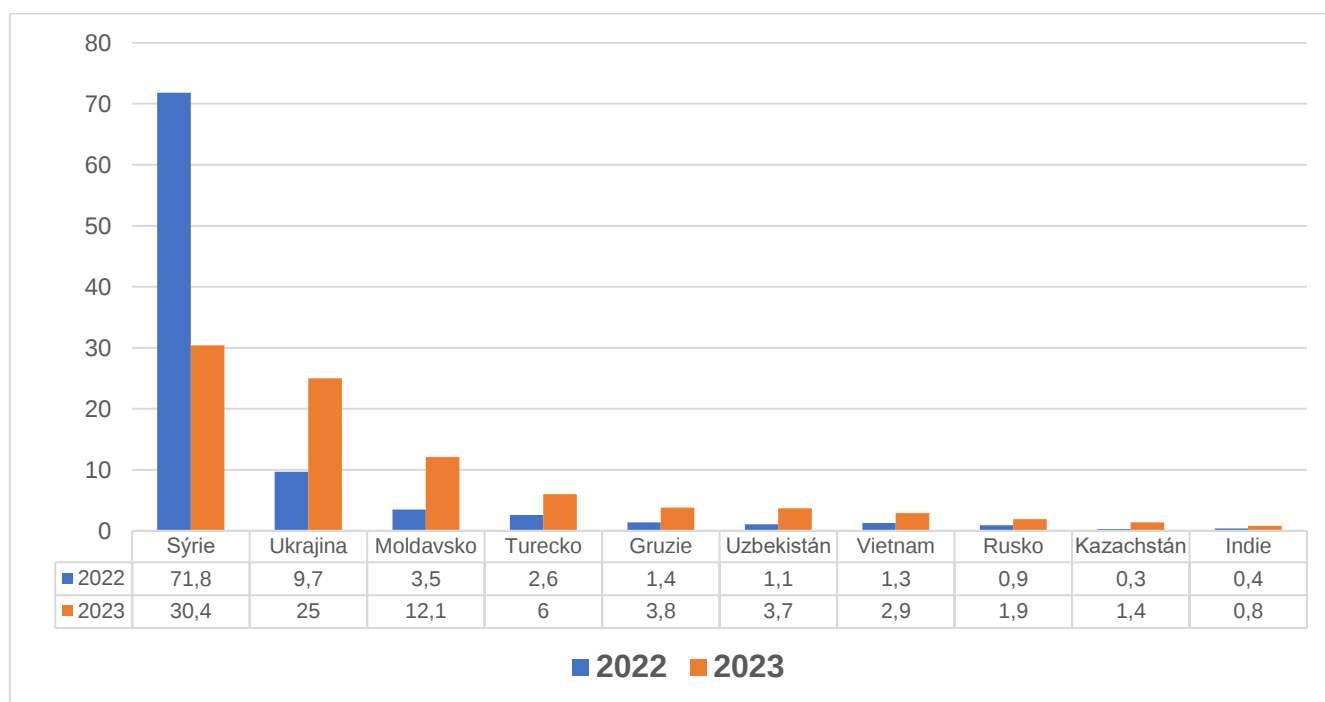
Pramen: Zpráva Ředitelství služby cizinecké policie o nelegální migraci na území České republiky v roce 2023

³ V této kategorii jsou evidováni cizinci, kteří se zdržovali na území ČR, včetně tranzitního prostoru na mezinárodních letištích bez platného pobytového oprávnění či víza. Kategorie nelegálního pobytu zahrnuje podkategorii tranzitní nelegální migrace, při které cizinci nedovoleně překročili pozemní nebo vzdušnou vnitroschengenskou hranici s cílem pokračovat přes území ČR do dalších zemí EU/schengenského prostoru.

⁴ V této kategorii jsou evidováni cizinci, kteří nedovoleně překročili nebo se pokusili o nedovolené překročení vnější schengenské hranice, tj. na mezinárodních letištích ČR.

Snížení počtu zjištěných nelegálních migrantů ve srovnání let 2022 a 2023 bylo způsobeno především poklesem počtu migrantů ze Sýrie, který meziročně klesl o více než 16 tisíc osob. U migrantů z jiných zdrojových zemí, které pokud jde o osoby zjištěné v ČR, patří mezi deset nejpočetnějších, došlo sice většinou ke vzestupu počtu zjištěných nelegálních migrantů, ale v řádově nižších počtech.

Graf 2: Procentní zastoupení zemí původu

V souvislosti s občany Ukrajiny evidovanými při nelegálním pobytu se do statistického vykazování nepromítají v roce 2022 a 2023 osoby, které v rámci humanitárního vstupu po vypuknutí ozbrojeného konfliktu na Ukrajině, vstoupily na naše území bez příslušných pobytových oprávnění či s předchozími platnými sankcemi spočívajícími v zákazu vstupu na území ČR. Počet nelegálně pobývajících občanů Ukrajiny tak tvoří ty osoby, které byly zjištěny v průběhu roku bez zlegalizování svého pobytu na našem území (nepožádaly o udělení víza strpění či dočasné ochrany), neprodloužily si svůj legální pobyt na našem území či další.

Migranti vstupující nelegálně na území ČR přicházejí především po tzv. západobalkánské trase. Jejich počty se proto odvíjejí od situace a přijatých opatření na této trase. Snížení počtu migrantů lze spojovat se dvěma zásadními kroky: bezpečnostními opatřeními zavedenými proti tranzitní nelegální migraci v Srbsku od konce měsíce října v blízkosti srbsko-maďarské hranice a kontrolními opatřeními německých orgánů na německo-české hranici, která znatelně odradila

nelegální migranty a převaděče od využití tranzitu přes Českou republiku a vedla ke hledání nových tras.⁵

Vstup tranzitujících nelegálních migrantů na území ČR se v roce 2023 děl zejména pozemní cestou (v 96,9 % případů, tj. 4 597 osob), a to především ze Slovenské republiky – 4 298 osob (tj. 90,6 % z počtu osob zjištěných při tranzitní nelegální migraci).

V roce 2023 se při způsobu dopravy cizinců projevila meziroční nárůst převozu osob v dodávkových (1 927 osob, tj. 40,1 % z celkového počtu) a osobních vozidlech (1 356 osob, tj. 28,6 %) přes státní hranici za pomoci převaděčů – řidičů či spolujezdců vozidel. Na rozdíl od předchozího roku byly mnohem méně využívány mezinárodní vlakové spoje, stejně jako převozy v úkrytu nákladních vozidel.

Nelegální migranti byli přepravováni zejména z Turecka a Řecka, a to organizovanými převaděčskými skupinami, které operují jak v místě nakládání osob do dopravních prostředků, tak i ve státech ležících na migrační trase. Převaděčské skupiny zároveň působí již v domovských státech migrantů a na cestě do cílové země spolupracují v rámci propracovaných sítí.

Počet zjištěných převaděčů nelegálních migrantů meziročně vzrostl: celkem bylo zjištěno 301 osob, což znamená nárůst o 128 osob. Z hlediska státní příslušnosti převaděčů šlo nejčastěji o občany Ukrajiny (93), Sýrie (32), Uzbekistánu (25), České republiky (17), Gruzie a Turecka (po 12).

Při pohledu na nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici⁶ zjišťujeme, že tvoří jen zlomek celkové nelegální migrace. V roce 2023 bylo při nelegální migraci na vnější schengenské hranici zjištěno 368 osob (tj. 2,6 % z celkového počtu osob zjištěných při nelegální migraci). Meziročně byl zaznamenán nárůst o 167 osob, tj. +83,1 %. Nejvíce takto zjištěných osob pocházelo z Gruzie (73), Ruska (55) a Ukrajiny (43); občané stejných států byli ve stejném pořadí zaznamenáni nejčastěji i v roce 2022.

Z údajů zjištěných k roku 2023 Cizineckou policií vyplývá několik závěrů. Zaznamenaná nelegální migrace zůstává i přes meziroční pokles nadále na poměrně značné úrovni, vyšší než v kterémkoli roce v předchozích deseti letech s výjimkou roku 2022. Potvrzuje se zásadní závislost rozsahu nelegální migrace na mezinárodní situaci a zejména na situaci ve zdrojových zemích. Rozsah

⁵ Zpráva Ředitelství služby cizinecké policie o nelegální migraci na území České republiky v roce 2023.

⁶ Vnější schengenská hranice ČR se nachází na mezinárodních letištích ČR.

nelegální migrace také do značné míry závisí na opatřeních v zemích, nacházejících se na trasách migrace, i v zemích cílových. Významný vliv má samozřejmě trvajících válečný konflikt na Ukrajině.

Vzhledem k poloze ČR na tzv. západobalkánské trase se naší republiky týká zejména migrace z Asie, resp. rovněž z některých zemí bývalého Sovětského svazu včetně Ruska. Jedná se nadále především o tzv. tranzitní migraci, kdy ČR slouží jako přechodové území před pokračováním do tzv. cílových zemí. Lze mít za to, že ve většině případů nelegální migranti nemají zájem setrvávat v ČR a nezvyšují tak zásadně počet cizinců pobývajících v ČR.

Případný podíl nelegálních migrantů na kriminalitě páchané v ČR nelze odhadnout, protože statistiky odhalených a stíhaných pachatelů nezjišťují pobytový statut cizince. Kriminalita, která se váže na fenomén nelegální migrace, tak spočívá zejména v tzv. organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice a napomáhání k neoprávněnému pobytu.⁷ Jedná se především o převaděčství – těchto zjištěných případů bylo v roce 2023 301, zatímco napomáhání (účelové otcovství a obstarání náležitostí k získáním pobytového oprávnění) jen v počtu 4 případů. Platí, že organizování nedovoleného překročení státní hranice – převaděčství, náleží k zavedeným, rozšířeným, průběžně modernizovaným a také vysoce výnosným aktivitám organizovaného zločinu.

⁷ Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, napomáhání k neoprávněnému pobytu podle § 341 trestního zákoníku.